

Tyske løgner til salgs

Ulateigs bok er full av uetterretteligheter og krigsløgner

Frblbl.
29/11-96

111004

En dokumentarforfatter tar ikke bare feil når han sprer lett oppklarbare tyske løgner fra okkupasjonstiden. Da blir han en kolportør av nazipropaganda.

Et minimum av den lesning som må forutsettes i forbindelse med en bok som Egil Ulateigs «Med rett til å drepe» (Tiden), ville ha avslørt at «opplysninger» forfatteren siterte på, dreier seg om snart 60 år gammel løgnpropaganda.

Det framgår tydelig at Ulateigs kilder for påståtte likvideringer og annet under krigen direkte eller indirekte er hentet fra okkupasjonstidens nazikontrollerte aviser. Påstandene om likvideringene av Hærland og Arheim er allerede trukket og beklaget av forfatter og forlag, og her vil jeg ta for meg to andre forhold og belyse dem.

De to forholdene gjelder krigsrettssaken mot den 29 år gamle sakfører Carlo Santi i juli 1940 – den endte med dødsdom og eksekvering, for øvrig den første under okkupasjonen – og det påståtte drapet på Rinnan- og Sipo-mannen Arnold Østbye.

Det siste tilfellet først. Hos Ulateig heter det at Østbye ble drept av motstandsfolk 7. september 1944. Det korrekte er at han for et seksualmord ble dødsdømt av SS- og Polizeigericht Nord i Trondheim i september 1943. Saken er omtalt og dokumentert i annen litteratur (blant annet i Klaus Grønngens «Rinnanbanden», Berit Nøklebys «Skutt blir den» og Nils Johan Ringdals «Mellom barken og veden»). I de to sistnevnte bøkene er riktignok vedkommende anonymisert. Ulateig bringer propagandaversjonen fra den gang: Østbye var myrdet av en hjemme-frontmann.

Så til den andre saken hvor man like tydelig kan se «skilden», og den er kanskje enda mer avslørende fordi den er politisk. Det dreier seg ikke om en påstått likvidasjon, men om kolportering av tyskkontrollerte referater fra en skinnprosess mot den radikale Santi – et propagandabilde som så i neste omgang brukes av Ulateig til å fastslå at lite eller ingenting er å bebreide tysk justis i det okkuperte Norge. Og det i grell kontrast til vilkårligheten hos motstandsbevegelsen som med sine dødsdommer og likvideringer brøt med Folkeretten og alle rettssikkerhetsprinsipper.

Saken gikk for åpne dører og ble referert i tyskkontrollerte aviser, og Ulateig stoler på det som står der. Hos ham dreier derfor krigsrettssaken seg om drapet på en Feldwebel, begått av Santi i affekt, som følge av en nedsettende tysk bemerkning om det norske folk, og under påvirkning av alkohol. Saken ble ifølge Ulateig gjennomført uten blodtørstighet, meget langt fra Moskva-prosessen



Egil Ulateigs bok er full av uetterretteligheter og ren kolportering av krigsløgner som har sluppet igjennom hos forlagets konsulent på okkupasjonshistorie, skriver Bengt Calmeyer. (NTB-foto)

«korsfest-korsfest». Dødsdommen var etter landkregsreglementet rettferdig.

Sett så denne versjonen opp mot den nøkterne og dokumenterte som finnes i faghistorikeren Berit Nøklebys bok, og som jeg har fått bekreftet fra folk som personlig kjente Santi og saken godt:

Carlo Santi skjøt den tyske underoffiseren for å få tak i en nav-

neliste over motstandsfolk i Trondheim som tyskeren satt med. Santi flyktet til Nord-Norge der kamper fortsatt pågikk, og deltok i krigshandlingene til overgivelsen. I mellomtiden var Santis kone tatt som gissel. Han meldte seg derfor til politiet, og ble transportert til Trondheim der han ble dømt og henrettet.

I stedet for de rettssprinsipper

som Ulateig hevder tyskerne fra første øyeblikk la for dagen (bevis: Santi-saken), begynte tysk justis i Norge umiddelbart med gisseltaking for å tvinge fram ettersøkte og få dem henrettet. Hva sier Folkeretten om slik framferd? Forfatteren er jo så opptatt av den. Og i den forbindelse er det kanskje også verd å nevne at «drapet» på den tyske underoffiseren skjedde mens det pågikk kamper og den norske hær ennå ikke hadde kapitulert. For denne kapitulasjonen gjøres hos Ulateig som hos revisjonister og revansjister til et stort og avgjørende bevis for at den videre norske motstandskamp var folkerettsstridig.

Tyskerne førte en skinnprosess mot Santi. Motivet for drapet, det de fleste i situasjonen ville se som en patriotisk handling for å redde kamerater, fulgt av en skjendig tysk «felle», ble åpenbart ikke tillatt berørt under krigsrettssaken, selvfølgelig ikke.

Ulateig går lenger enn til bare å peke på denne saken som et tegn på at tyskerne – iallfall til å begynne med – gikk korrekt til verks. Han hevder, selvfølgelig uten snev av dokumentasjon, at Santi-saken bare var «den første i en lang rekke som viser at Hitler-Tyskland, i hvert fall formelt, aktet å følge de internasjonale konvensjonene om krigføring, slik de tolket dem» (!).

Det mest forunderlige ved Ulateigs bok er at den med alle sine uetterretteligheter og ren kolportering av krigsløgner har sluppet gjennom hos forlagets konsulent på okkupasjonshistorie, Hans Fredrik Dahl. Konsulentens forsvar for Ulateigs «feil» og indirekte for seg selv (Dagbladet 20.11) er at dette er et pionerarbeid om det hemmeligste av alle hemmelige tjenester, og at enkeltresultater derfor lett kan anfektes. Han peker på det opplagte at forfatteren «ikke alene skal kunne ha kjennskap til alle tenkelige kilder», men sant å si trodde jeg at det nettopp var derfor et forlag holdt seg med historikere (feilene ble oppdaget på et annet forlag og manus avvist). Feil er ifølge Dahl nærmest bare en selvfølgelig konsekvens av det spennende og viktige men i sin natur uoversiktlige prosjekt Egil Ulateig har gitt seg inn på.

Men hvorfor er alle feilene der, og ikke minst de uholdbare konklusjoner som trekkes av disse gamle tyske løgner, når det for en dokumentarforfatter og en historiker ville vært så utrolig enkelt å fjerne de mest opplagte feil og de mest uholdbare slutninger?

Da flyttes det hele over til ikke lenger å dreie seg om uenighet om oppdeling av antall hoder, men om den egentlige politiske hensikt med Ulateigs bok.

■ BENGT CALMEYER